

ВСТУП

Кілька років тому чотири покоління моєї родини зібралися в будинку мого дідуся на півдні Франції, щоб відсвяткувати його дев'яностоліття. Коли ми сиділи на терасі того теплого липневого ранку, насолоджуючись нашим звичним святковим сніданком зі свіжих круасанів і джему, мені спало на думку, що цей чудовий чоловік, який сидів на чолі столу, пережив більше, ніж ми могли собі уявити. Жан-Жак Картьє народився 1919 року та, як і багато представників його видатного покоління, був безпосереднім свідком катастрофічних світових подій. Він бачив руйнівні наслідки Великої депресії та брав участь у Другій світовій війні. Він пережив більше років бурхливого ХХ, ніж ХХІ століття. Однак того дня, коли він відкривав свої листівки до дня народження, він був просто дідусем, з акуратно зачесаним сивим волоссям і вусами та усміхненими блакитними очима. Але все це мало змінитися. Я була за мить від відкриття, яке поставило б мене віч-на-віч не лише з його минулим, а й із життям багатьох моїх предків.

Допиваючи каву, ми спокійно складали плани на день. Ми хотіли побалувати дідуся, але він ненавидів бути в центрі уваги. Як завжди, дідусь просто хотів, щоб цей день був для інших. Бувши молодшими, ми з братами й сестрами були вражені тим, що він більше любив дарувати подарунки нам, ніж отримувати їх сам на день народження. Одного року це була велика дерев'яна пісочниця, яка несподівано з'явилася на його терасі, іншого разу — пара велосипедів, на яких ми могли гасати його садом. Цього року він оголосив, що зберігав пляшку вінтажного шампанського.

Запропонувавши принести її, я спустилася до підвалу. У тьмяному світлі я обнищпорила полиці, а коли не знайшла пляшки, почала обшукувати решту кімнати. Відомо, що мій дід ніколи нічого не викидав, тому тут валялося багато речей: від коробок з інструкціями й давно не працюючих електроприладів до ящиків зі старим одягом, що тхнув нафталіном, і незліченних примірників журналу *Horse & Hound*. Здавалося, тут є все, крім шампанського. Я вже хотіла визнати поразку й повернутися з порожніми

руками, коли, вже виходячи, помітила велику валізу в кутку біля дверей. Як і більшість інших речей у підвалі, вона була вкрита пилом і безладно нагромадженими предметами. Здавалося малоймовірним, що в ній зберігалося розшукуване шампанське, але я була заінтригована.

Я взялася до роботи, зняла високу тонку металеву стійку для вина, на якій стояла одинока пляшка застарілого *Orangina*, і пробиралася крізь пожовклі газети 1970-х років, поки не побачила дорожню валізу в усій її пошарпаній красі. Чорна, з коричневими шкіряними ремінцями, вона не мала жодних маркувань, але на її боковинах можна було розгледіти сліди іншої епохи: вицвілі наліпки з паризьких вокзалів та екзотичних східних готелів. Стоячи на колінах, я обережно розстібала потерті ремінці, намагаючись, щоб вони не розірвалися в руках. І в цьому напівтемному підвалі, на самоті, я повільно підняла кришку.

Усередині були сотні й сотні листів. Вони були акуратно складені в пачки, кожна з яких перев'язана вицвілою жовтою, рожевою або червоною стрічкою та позначена красивим почерком на товстій білій картці.

Мій дідусь — представник четвертого покоління Картьє, яке приєдналося до відомого сімейного бізнесу, і останній із цього покоління, хто керував філією до того, як її продали в 1970-х роках. Його батько, Жак Картьє, був, мабуть, першим власником валізи. Гортаючи листи, я зрозуміла, що це історія сімейної фірми, яка створила найшанованіші ювелірні вироби всіх часів для найвідоміших світових імен. Ця випадкова знахідка згодом відкриє вікно до розкішних балів Романових, гламурних коронацій та екстравагантних бенкетів магараджів. Члени королівських родин, дизайнери, художники, письменники, політики, світські люди та кінозірки оживуть. Незабаром я дізналася, як англійський король Едуард VII, княгиня Володимирська та Коко Шанель співіснують поряд із герцогинею Віндзорською, Елізабет Тейлор, Грейс Келлі та королевою Єлизаветою II в багатій історії Картьє. І в який спосіб їх усіх пов'язували коштовності. Смарагди розміром з пташине яйце, нитки й пасма ідеальних рожевих перлин, каскади рідкісних кольорових діамантів, прокляті дорогоцінні камені, надзвичайні сапфірові діадеми та найлегші, найяскравіші діамантові корсажні прикраси.

Але листи також розповідали дуже людську історію. Як я згодом дізналася, поряд з розповідями про діаманти і гламур були листи від дітей, які сумували за домівкою, і стурбованих батьків. Були телеграми з радісними звістками про народження дитини та телеграми вбитих горем родичів зі звістками про смерть. Були любовні листи, гнівні послання та кореспонденція з новинами та хвилюваннями з чужих країв. Там були сторінки, сповнені надії, та сторінки, карбовані страхом. Там були слова батька, який давав настанови для нових починань, а також конверти

зі штампами авіапошти між братами, сповнені спільних проблем, успіхів і нерозривного зв'язку.

Мій дідусь іноді згадував про стару кореспонденцію, що перейшла до нього від батьків, але він ніколи не міг її знайти. Він змирився з думкою, що вона, мабуть, загубилася або її помилково викинули під час перельоту до Франції. Коли я повернулася до нього на терасу без обіцяного шампанського (згодом я знайшла його в шафі під сходами), мені вдалося здивувати його пачкою листів, які, як він вважав, були втрачені назавжди. Він був у захваті.

Я обожаю свого дідуса. Щедрий до безмежності, він був люблячим і добрим, і гучно сміявся, здригаючись усім тілом і розчиняючи нас усіх у реготі. Дуже стриманий, він, можливо, не відповідав уявленню щодо людини, яка керувала відомою ювелірною фірмою. Найщасливішим він був удома — тихий інтровертний чоловік, який не говорив про бізнес, яким керував десятиліттями, поки ми його не запитували. Навіть тоді він зазвичай лише співав дифірамби своїм попередникам або талановитим майстрам і дизайнерам, які працювали на нього, применшуючи при цьому свої таланти. Загалом, він радше хотів слухати, ніж говорити, почути новини про сім'ю, дізнатися, чи всі здорові та щасливі, а якщо ні, то дізнатися, чим він може допомогти.

Жан-Жак виїхав до Франції незадовго до мого народження. Щороку в липні він чекав на нас в аеропорту Ніцци, щоб забрати й відвезти до будинку, в якому він жив з моєю бабусею, а після її сумної смерті залишився там сам. Рік за роком, коли ми приїжджали з валізами, він чекав на нас, непомітний, у капелюсі та зі своєю фірмовою люлькою. Його обличчя сяяло, коли він бачив нас, і він поспішав на допомогу і вів нас до машини, щоб відвезти до тепла і пальм. Я любила цю подорож з аеропорту до його будинку; це означало, що літо почалося.

Ми їхали вздовж Англійської набережної з блискучим морем і щасливими пляжниками ліворуч, перш ніж за кілька миль повернути вглиб країни, до пагорбів. Легені Жан-Жака, як і його батька, були його ахіллесовою п'ятою, тому він навмисно вибрав місце в горах, де повітря було свіжішим. Ми їхали від узбережжя й натовпу, цей пейзаж все більше віддалявся, і от ми досягли маленького Жан-Жакового села. Їхали повз пекарню, овочеву лавку, фургончик з піцою на дровах, доки не повернули на вибоїсту дорогу, що вела до його будинку, і не залишили реальний світ позаду. Обабіч дороги кози жували довгу суху траву, і з ними незмінна Тереза, літня козівниця, яка жила в красивому високому кам'яному котеджі з крихітними віконцями, щоб утримувати прохолоду.

Ще кілька крутих поворотів, і ми опинилися біля білих воріт, що вели в наше свято.

Усередині був оазис. Сюрчання цвіркунів зустрічало нас, коли ми вистрибували з розпеченої машини й бігли по блідо-сірому гравію. Сад, у який Жан-Жак вклав стільки своєї енергії після виходу на пенсію, різко контрастував з пересохлою землею в інших місцях, він був свіжим, барвистим і живим. Довга зелена галявина звабливо тягнулася від тераси, місця дитячих перегонів та ігор у бадмінтон. Ліворуч від галявини, нижче на одну терасу, був басейн, оточений лавандою і розмарином. А на березі трохи нижче росли лимонні, клементинові та грейпфрутові дерева. Жасмин укривав старий будиночок біля басейну просто неба з провансальським черепичним дахом, а за ним був краєвид аж до самого узбережжя. У ясні дні можна було побачити човни в Середземному морі. Внизу саду росли абрикосові дерева, полуниці та малина. Були й помідори, запашні та соковиті. Жан-Жак посадив їх і старанно поливав щовечора перед нашим приїздом, хоча сам не любив помідори.

Небо, ясно-блакитне в променях полуденного сонця, щовечора ставало чудовим ніжно-рожевим. Це було небо Матісса, Пікассо та Сезанна. Мої бабуся й дідусь провели медовий місяць у сусідньому містечку Сен-Польде-Ванс, розташованому на вершині пагорба, яке славилось тим, що приваблювало художників ще до того, як стало модним у туристів. Мій дідусь не випадково обрав цю місцевість для свого виходу на пенсію. Сам художник, він тягнувся до світла. В останні роки його життя, коли він втрачав зір, я часто бачила, як він вдивлявся в горизонт над морем. «Я намагаюся закарбувати в пам'яті якомога сильнішу картину, — пояснив він, коли я одного вечора приєдналася до нього на терасі. — Думаю, якщо я осліпну, мені страшенно бракуватиме цього світла перед заходом сонця, коли воно ледь помітне». У саду він збудував художню майстерню. Сучасна для свого часу, вона мала розсувні скляні двері з одного боку, а над його робочим столом — велике прямокутне вікно з видом на море. Заповнена етюдниками, дизайнерським папером, ідеально заточеними олівцями та тонкими чорними ручками, студія була його творчим усамітненням.

Для Жан-Жака захоплення роботою в *Cartier* ніколи не було пов'язане з найбільшою коштовністю. Його більше цікавив пошук оригінального дизайну та виняткової майстерності. Ця філософія була також способом життя. У його будинку кожна річ, чи то маленька бронзова скульптура, картина, написана олією, чи іспанський обідній стіл, була обрана за своєю внутрішньою красою і розміщена в правильному місці. Всюди були натяки на іноземний вплив, від індійських килимів до китайського журнального столика та перських мініатюр. Сімейна фірма вже давно використовувала у своїх коштовностях натхнення з усього світу, і, як і його батько